

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษานำเสนอผลการศึกษา เรื่อง ทักษะคิดของสมาชิกเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากร และกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตำบลวังแซ้ม : กรณีศึกษา กลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

μ	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
σ	แทน	ส่วนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
N	แทน	จำนวนประชากร

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของพื้นที่ตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา หนี้สินในครัวเรือน

ตอนที่ 3 การระดมทรัพยากรในการเคลื่อนไหวทางการผลักดันนโยบายแก้ไขหนี้สินของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในทักษะของกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 4 กระบวนการการเคลื่อนไหวผลักดันนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ไปสู่การปฏิบัติในทักษะของกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 บริบทพื้นที่ตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

บริบททางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชน

“ตำบลวังแซ้ม” เป็นชุมชนดั้งเดิมในอดีตที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี ที่มาของชื่อชุมชนตามคำบอกเล่า ตำบลวังแซ้ม เป็นชุมชนดั้งเดิมของชาวชอง และต่อมามีชาวจีนร่วมด้วยวัง หมายถึง กุ้งน้ำที่มีความลึก น้ำหมุนวน แซ้ม เพี้ยนมาจากคำว่า แซม ซึ่งชาวชองเรียกว่า วังเจ็กต่อเรือชุมชนส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมือง หรือที่เรียกว่า “ชอง” ซึ่งเป็นเชื้อสายจากเขมร-มอญ และเขมร-ไทย และยังมีชาวจีนเข้ามาค้าขายบ้าง มีชาวเขมรที่โยกย้ายอพยพมาจากประเทศเขมรบ้าง ปัจจุบันกลายเป็นชนพื้นเมืองไปแล้ว ชาวบ้านตำบลวังแซ้มอาศัยกันอยู่แบบเครือญาติ ความเป็นอยู่ของชุมชนจึงยังเป็นลักษณะของเครือข่ายชุมชน ในอดีตมีการ “เอาแรง” เป็นการกระทำที่ชาวบ้านไปช่วยกันทำงานให้แล้วเสร็จ เมื่อช่วยเสร็จแล้วต้องมีการ “ใช้แรง” เป็นการมาช่วยกันทำงานคืน การลงแขกกันทำนา หรืองานบุญต่าง ๆ รวมทั้งการนับถือผี ก็จะมาเอาแรงกัน ฟังพาอาศัยกัน แลกเปลี่ยนทรัพยากรแบ่งปันสิ่งของซึ่งกันและกัน ชุมชนตำบลวังแซ้ม ยังคงมีการคงไว้ซึ่งสังคมในชนบท ความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติแน่นแฟ้น และต่อมามีการอพยพคนนอกพื้นที่เข้ามาทำมาหากิน เป็นคนแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก (ระยอง จันทบุรี) และคนทางอีสานบ้าง สังคมตำบลวังแซ้มยังคงเป็นสังคมชนบท ทำให้ความสัมพันธ์ทางเครือญาติมีความแน่นแฟ้นตามวัฒนธรรมของไทย และเป็นลักษณะของเครือข่ายชุมชนอยู่ (เฉลิมชัย เลขาญจน์, สัมภาษณ์, 2556)

บริบททางด้านเศรษฐกิจชุมชน

“ช่วยเหลือตัวเองมาตลอด” เป็นคำกล่าวที่ชาวบ้านบอกกล่าวให้ฟัง มีการปรับตัวให้เข้ากับความเป็นอยู่ เช่น ใช้ใบไม้ ใบระก้ามุงเป็นหลังคา การหาของป่าเพื่อประทังชีวิต ถ้าเหลือจึงก็นำเอาไปแลกเปลี่ยนกันในระบบเครือญาติก่อน หากยังเหลืออีกก็นำเอาไปแลกเปลี่ยนหรือขายกับชุมชนอื่น เวลาเจ็บป่วยก็ใช้รากต้นไม้ ใบไม้ เป็นสมุนไพรแทนการรักษาโรคต่าง ๆ มีหมอสมุนไพรพื้นยา ปัจจุบันยังคงมีอยู่บ้าง ความเป็นอยู่ยังเน้นระบบเครือญาติ - ชุมชน - วัด ทำให้ระบบเครือญาติมีผลต่อความเป็นอยู่ของตนเอง วัดจึงเป็นศูนย์กลางรวมในการทำกิจกรรมของชาวบ้านในเวลาต่อมา รวมถึงการปรับทุกข์ต่าง ๆ ก็สามารถเดินทางไปที่วัดได้ เจ้าอาวาสจึงเป็นที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาของชุมชน หากมีปัญหาชาวบ้านก็มักจะเข้าวัดเพื่อขอคำปรึกษาอยู่เสมอ มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จากระบบเครือญาติก็เริ่มขยายออกไปสู่ระบบสังคมภายนอก โดยมีการพบปะโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางสำหรับการพบปะพูดคุยหรือประชุมต่าง ๆ วัดจึงเปรียบเสมือนศูนย์กลางรวมของชาวบ้าน เวลาถึงงานก็มารวมตัวสังสรรค์เริ่มเปิดกว้างมากขึ้น มีเจ้าอาวาสวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

เมื่อมีถนนหนทาง ไฟฟ้าก็เริ่มเข้ามาในชุมชน ชาวบ้านจึงรู้สึกดีขึ้น สะดวกสบายขึ้นกว่าเดิม จนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตไปแล้ว การที่มีถนนหนทาง มีไฟฟ้า ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางเศรษฐกิจเริ่มมีการทำเกษตรกรรมเพื่อการค้าขายจากที่ทำการเพื่อการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ไฟฟ้าเข้ามาก็เริ่มมีสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้าเข้ามาด้วย มีสินค้าฟุ่มเฟือยเข้ามาขายในชุมชน โดยมีทั้งการขายสดและผ่อน เช่น ทีวี ตู้เย็น พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า และอื่น ๆ แต่ละครัวเรือนเริ่มมีความต้องการสินค้าประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น เพราะจะรู้สึกถ้าสมัยหากไม่ได้ใช้สินค้านั้น เมื่อมีความต้องการใช้ในสินค้าใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ย่อมต้องลงทุนในอาชีพเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งแน่นอนว่าการลงทุนบางครั้งมันก็ไม่ได้ผลกำไร และบางครั้งก็ขาดทุน การที่จะหาเงินมาลงทุนคืนก็ต้องกู้ ต้องหาเงินมากขึ้น ต้องออกหางานทำเพื่อหาเงินมาเพื่อหาเงินมาเพื่อการใช้จ่ายในสินค้านั้น เริ่มออกหางานทำนอกพื้นที่ เริ่มตั้งถิ่นฐานออกไปหางานทำนอกพื้นที่ จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านตำบลวังแซ้มส่วนใหญ่ล้วนแต่เป็นหนี้ ธ.ก.ส. ส่วนเรื่องหนี้ในระบบก็มีบ้างเหมือนกัน แต่น้อยมากเมื่อเทียบกับการกู้ยืมของ ธ.ก.ส. (เฉลิมชัย เลขาณูจน์. สัมภาษณ์. 2556)

ในชุมชนมีหน่วยงานราชการ คือ อนามัยและโรงเรียน ปัจจุบันมีอนามัย 1 แห่ง และมีโรงเรียนจำนวน 1 แห่ง การศึกษาดังเดิมเป็นการศึกษาตามวัดวาอาราม ส่วนที่ทางท่ามาหากินของชาวบ้านส่วนมากเป็น สล.1/สปก. มีการท่ามาหากินเท่าไรก็ได้ที่ครอบครองเท่านั้น ปัจจุบันมีการแบ่งแยกออกไปให้ลูกหลานท่ามาหากิน ที่ดินไม่มีการจับจองไว้ซื้อหรือขาย กรรมสิทธิ์ที่ดินนั้นส่วนใหญ่ยังเป็นที่ดินของรัฐ บ้างเป็นที่ สปก/นส3 น้อยรายที่จะมีโฉนดเป็นของตัวเอง เนื่องจากเป็นพื้นที่จับจอง และเมื่อถึงเวลาต้องออกโฉนดบางส่วนไม่กล้าที่จะไปจดทะเบียนเพราะไม่อยากเสียภาษี บ้างก็ไม่เข้าใจกับระบบการจัดการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐ ที่ดิน สล.1/สปก. เหล่านี้ก็สามารถนำไปเข้าธนาคารเพื่อทำการกู้เงินมาลงทุนได้ เมื่อทุกอย่างพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปการใช้เงินตราจึงมีมากขึ้นชาวบ้านจึงเริ่มมีการนำที่ดินเหล่านั้นไปเข้าธนาคารเพื่อนำเงินไปลงทุนในอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การทำสวน การทำสวนผลไม้ และอื่น ๆ แต่กระนั้นการพัฒนาเป็นหนี้ในระบบยังคงมีอยู่น้อย

บริบททางด้านการเมืองการปกครองของชุมชน

การปกครองในอดีตของชุมชนวังแซ้มจะเป็นการช่วยเหลือกัน พึ่งพากัน เวลาเกิดปัญหา ก็จะมารวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาเน้นการดูแลตนเองเป็นหลัก แต่ถ้าเป็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถแก้ไขกันเองได้นั้น ชาวบ้านจะพากันไปที่วัดเพื่อให้เจ้าอาวาสหรือพระวัดนั้น ๆ ช่วยแก้ปัญหา และอีกแบบหนึ่ง คือ จะมีคนที่มีลักษณะเด่น ๆ เช่น จริ่งใจ นักเลงโบราณ ชื่อศักดิ์ที่ชาวบ้านยกให้เป็นคนคอยดูแลทุกข์สุขของชุมชน

ต่อมา มีการปกครองรูปแบบ “นายบ้าน” ซึ่งเป็นศูนย์กลาง โดยยึดระบบเครือญาติ เป็นส่วนใหญ่ ใครมีญาติมาก มีที่ทางเยอะ บวกกับความศรัทธาของชาวบ้านก็จะได้เป็นผู้นำหรือ เป็นนายบ้าน มีบทบาทหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยชาวบ้านจะช่วยกันดูแล ตนเองก่อน เมื่อมีปัญหาเดือดร้อนที่แก้ไขไม่ได้ก็จะให้นายบ้านคอยช่วยเหลือดูแลแก้ไข

หลังจากนั้นเริ่มมีพระราชบัญญัติท้องที่ (พ.ศ. 2457) จึงมีปรับเปลี่ยนมาเป็นการปกครองที่มี รูปแบบมากขึ้น คือ เริ่มมีขุนเป็นหัวหน้าในการปกครอง ต่อมาการปกครองท้องที่เริ่มเข้ามาในสมัย ปี 2489 กำหนด ผู้ใหญ่บ้านเริ่มมีบทบาทดูแลมากขึ้น เริ่มมีการแบ่งแยก แยกแยกออกเป็นพรรค เป็นพวก เริ่มมีอิทธิพลเข้ามาในหมู่บ้าน จากการปกครองโดยขุนก็เปลี่ยนมาเป็นระบบ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีการแบ่งพื้นที่กันดูแล เดิมการแบ่งเขตการปกครองแบ่งออกเป็นแขวง ต่อมา เปลี่ยนเป็นตำบล โดยมี กำหนดหมู่บ้าน เป็นกำหนดคนแรก จำนวนหมู่บ้านแบ่งพื้นที่การปกครอง ออกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านแดงเม หมู่ที่ 2 บ้านวังแซ้ม หมู่ที่ 3 บ้านพญาบน หมู่ที่ 4 บ้านขนุน หมู่ที่ 5 บ้านขนุน หมู่ที่ 6 บ้านขนุน หมู่ที่ 7 บ้านปึก หมู่ที่ 8 บ้านแดงเม หมู่ที่ 9 บ้านทุ่งตลาด หมู่ที่ 10 บ้านแก่งหมู่ที่ 11 บ้านพญาล่าง หมู่ที่ 12 บ้านวังแซ้ม มีประชากรทั้งสิ้น 4,046 คน แยกเป็น ชาย 1,979 คน เป็นหญิง 2,067 คน มีจำนวนครัวเรือน 1,345 ครัวเรือน โดยทั่วไป พื้นที่ เป็นที่ราบ มีภูเขาบางส่วน มีแม่น้ำจันทบุรีไหลผ่านตำบลเป็นสายหลักเหมาะแก่การเกษตรกรรม ทำสวน ทำนาชุมชนอยู่อาศัยกระจายทั่วทั้งตำบลไม่หนาแน่น

พ.ศ. 2540 องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ อบต. เริ่มตั้งขึ้น อบต. เริ่มเข้ามามีบทบาท และเริ่มมีมากขึ้น จากการทำงานใกล้ชิดกับประชาชน และดูแลประชาชนทุกอย่างหากเดือดร้อน นำความเจริญมาสู่ชุมชนและชาวบ้านมากขึ้น ชาวบ้านจึงให้ความสำคัญ รวมตัวเป็นกลุ่มก้อน เป็นองค์กรให้ความร่วมมือกับ อบต. เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน แต่มีการได้พูดคุยกันไว้บ้างแล้ว ถึงจะยังไม่มีการจัดตั้งก็ยังคงมีการใช้วัด สถานีอนามัยชุมชน โรงเรียน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในการมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนในการพัฒนาเพื่อความเป็นอยู่ร่วมกัน (เทศบาลตำบลวังแซ้ม, ออนไลน์, 2556)

บริบททางด้านวัฒนธรรมของชุมชน

เนื่องจากคนในชุมชนตำบลวังแซ้มดั้งเดิมเป็นชาว “ชอง” จึงมีวัฒนธรรมความเชื่อของ การนับถือผี การนับถือบรรพบุรุษอยู่มาก เช่น ผีหิ้ง, ผีสาว (ผีประจำหมู่บ้าน), ผีเรือน (ผีที่ดูแลบ้าน) ซึ่งแต่ละผืนั้นจะเกี่ยวกับความเชื่อในด้านต่าง ๆ เช่น “ผีหิ้ง” จะเล่นกันในเวลากลางคืนจนถึงเข้า นิยมเล่นช่วงเดือนแปด เดือนเช่นไหว้จะประกอบด้วย ไก่ เหล้า ขนมห่มแดงดัมขาว ลักษณะ จะเกี่ยวกับการเคารพบรรพบุรุษขอให้ช่วยคุ้มครองไม่ให้เจ็บไข้ป่วย ซึ่งบรรพบุรุษทุกบ้านจะมีผีหิ้ง

สำหรับตั้งให้ผีบรรพบุรุษ เป็นที่สำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจ คຸ້ມກອງลูกหลานและความเป็นอยู่ของคนในบ้าน

นอกจากชาวซองจะนับถือผี แล้วยังศรัทธาในพุทธศาสนา หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็น การเชื่อมโยงระหว่างการนับถือผีและศาสนาพุทธเข้าไว้ด้วยกัน และดำรงสืบต่อกันมา ทั้งการนับถือ และนับถือพุทธนั้น ส่วนแต่เกี่ยวข้องกันทั้งวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบันหลงเหลือวัฒนธรรม เหล่านี้บางหมู่บ้านเท่านั้น เนื่องจากการกลืนวัฒนธรรมจากคนต่างถิ่น และการที่ส่งลูกหลาน เข้าไปเรียนในเมืองจึงทำให้ไม่มีคนสืบทอดทางวัฒนธรรม

พระภูมิ การตั้งศาลพระภูมิต้องตั้งไว้นอกบ้าน ศาลพระภูมิจะมี 4 เสาไว้ค้อยปกป้อง คຸ້ມກອງ เจ้าที่ จะตั้งศาลเจ้าไว้นอกบ้าน ศาลเจ้าที่นี้จะมีเสาเดียว ทั้งสามศาลจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จิตใจของชาวบ้าน ซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการนับถือผีว่าจะช่วยปกป้อง คຸ້ມກອງ รักษาให้ทุกคน ปลอดภัย และจะเห็นได้ว่าชาวบ้านมีการนับถือศาสนาพุทธ ผี และพราหมณ์ควบคู่กันไป โดยจะ เห็นได้จากการเข้าวัดทำบุญ การรักษาศีล อีกทั้งการประกอบพิธีการต่าง ๆ หลากหลายศาสนา ปะปนกันไป สำหรับระบบการอุปถัมภ์เป็นระบบที่เกิดขึ้นมาเมื่อเริ่มมีถนนดินลูกรัง และต่อมา มีไฟฟ้าเข้ามาสู่ชุมชนเริ่มพบมากขึ้น เริ่มมีการใช้วิทยุมือถือ ต่อมาพัฒนาเป็นโทรศัพท์บ้าน โทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ มีการใช้จ่ายเงินมากขึ้น แต่ถึงอย่างไร วิถีชุมชนแบบชาวบ้านเดิม ๆ ก็ยังมีให้เห็นอยู่ถึงแม้เกิดความอยากได้ แต่ถ้ายังไม่มีเงินก็ยังไม่ซื้อ ยังคงให้วิทยุมือถือแบบเดิม ๆ ไปก่อน ใช้จ่าย ประหยัดและสะดวกกว่ากัน จะเห็นได้ว่าถึงแม้ ปัจจุบันจะเป็นยุคโลกาภิวัตน์แล้ว แต่ชุมชนตำบลวังแซ้มก็ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมพื้นบ้าน แต่โบราณ ความเป็นอยู่อย่างเครือญาติ ดังนั้น ชุมชนตำบลวังแซ้มจึงเป็นชุมชนที่น่าอยู่อีกชุมชนหนึ่ง ซึ่งหาได้ยากในสังคมไทยปัจจุบัน (เฉลิมชัย เลขกาญจน์. สัมภาษณ์. 2556)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 1 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (N = 70)	ร้อยละ
ชาย	52	74.30
หญิง	18	25.70
รวม	70	100.00

จากตาราง 1 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 74.30 กลุ่มประชากรเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 25.70

ตาราง 2 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (N = 70)	ร้อยละ
เกษตรกร	69	98.60
หัตถกรรม	1	1.40
รวม	70	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกร จำนวน คิดเป็นร้อยละ 98.60 กลุ่มประชากรอาชีพหัตถกรรม จำนวน คิดเป็นร้อยละ 1.40

ตาราง 3 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการศึกษา

การศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	65	92.90
มัธยมศึกษาตอนต้น	5	7.10
รวม	70	100.00

จากตาราง 3 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 92.90 มัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 7.10

ตาราง 4 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
โสด	17	24.30
สมรสอยู่ด้วยกัน	51	72.90
สมรสแยกกันอยู่	2	2.90
รวม	70	100.00

จากตาราง 4 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.30 สมรสอยู่ด้วยกัน 51 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.90 สมรสแยกกันอยู่ จำนวน 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 2.90

ตาราง 5 ร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหนี้สินในระบบในครัวเรือน

เป็นหนี้	จำนวน	ร้อยละ
ร.ก.ส.100,001 บาทขึ้นไป	50	71.40
กองทุนหมู่บ้าน100,001บาทขึ้นไป	1	1.40
สหกรณ์100,001บาทขึ้นไป	12	17.10
สองสถาบันขึ้นไป	7	10.00
รวม	70	100.00

จากตาราง 5 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหนี้ ร.ก.ส. เป็นเงิน100,001 บาทขึ้นไป มีจำนวน 50 รายคิดเป็นร้อยละ71.40 เป็นหนี้กองทุนหมู่บ้านเป็นเงิน 100,001บาทขึ้นไป มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ1.40 เป็นหนี้สหกรณ์เป็นเงิน 100,001 บาทขึ้นไปมีจำนวน คิดเป็นร้อยละ 17.10 เป็นหนี้สองสถาบันขึ้นไปจำนวน 7 รายคิดเป็นร้อยละ10.00

ตำบลวังแซ้มมีครัวเรือนเกษตรเพิ่มขึ้นไม่มากนัก ในขณะที่เนื้อที่ครองทำการเกษตรเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลง ครัวเรือนเกษตรส่วนใหญ่ยังคงเป็นเจ้าของที่ดินทำการเกษตร โดยมีรายได้จากการผลิตทางการเกษตรซึ่งเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันหนี้สินของครัวเรือนก็เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งหนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้เพื่อการเกษตร และเป็นหนี้ในระบบเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับมีหนี้สินเพิ่มเติมจากการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าของรัฐบาล เพื่อให้เกษตรกรนำไปลงทุนประกอบอาชีพเสริมหรือขยายการผลิต จึงมีผลให้มูลหนี้ยังคงสูงอยู่ เกษตรกรส่วนหนึ่งไม่สามารถกู้เงินในระบบได้ เพราะขาดหลักทรัพย์ และหรือผู้ค้ำประกันการกู้เงิน รัฐบาลจึงแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยได้ดำเนินการโครงการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสให้กับผู้ไม่มีทุนได้มีทุนในการประกอบอาชีพได้ เกษตรกรประสบปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำทำให้เกษตรกรขาดทุนมีหนี้เพิ่มมากขึ้น การที่จะให้เกษตรกรบริหารทุนที่ได้รับให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้นั้น รัฐบาลควรให้องค์ความรู้แก่เกษตรกรเหล่านี้ให้สามารถใช้ทุนที่ได้รับไปในการเพิ่มรายได้ให้กับตัวเอง อาทิเช่น ให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์

และเทคโนโลยี การเกษตรสมัยใหม่ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพิ่มผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางเกษตร (เพ็ญ ธรรมเกษตร. สัมภาษณ์. 2556)

ตอนที่ 3 การระดมทรัพยากรในการเคลื่อนไหวทางการผลักดันนโยบายแก้ไขหนี้สินของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรในทัศนะของกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรจำแนกเป็นตารางตามรายประเด็นของปัจจัยเชิงทรัพยากรที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของสมาชิกกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

เงินและข้าวปลาอาหาร	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. อาหารที่ใช้ในการชุมนุมมาจากการเก็บเงิน				
รายหัวสมาชิก	4.94	0.23	เห็นด้วยมาก	1
2. ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาจากการเก็บเงิน				
รายหัวสมาชิก	4.88	0.36	เห็นด้วย	2
3. ค่าป้ายที่ใช้ในการเคลื่อนไหวมาจากการ				
ระดมเงินสมาชิก	4.87	0.41	เห็นด้วย	4
4. สมาชิกสมทบข้าวปลาอาหารแห้ง	4.87	0.41	เห็นด้วย	3
รวม	4.89	0.35	เห็นด้วย	-

จากตาราง 6 แสดงว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแซ้มผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในภาพรวมว่าการระดมทรัพยากรในแง่เงินและข้าวปลาอาหารสำหรับในการเคลื่อนไหวนั้นล้วนมาจากสมาชิกของกลุ่ม และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังพบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยมากในประเด็น เรื่องอาหารที่ใช้ในการชุมนุมมาจากการเก็บเงินรายหัวสมาชิก ส่วนประเด็นที่สมาชิกอยู่ในระดับเพียง เห็นด้วยนั้นมี 3 ประเด็นโดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาจากการเก็บเงินรายหัวสมาชิก 2) ค่าป้ายที่ใช้ในการเคลื่อนไหวมาจากการระดมเงินสมาชิก 3) สมาชิกสมทบข้าวปลาอาหารแห้ง

นับแต่พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2542 เป็นต้นมา สำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรได้รับการจัดตั้งขึ้น

และมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรรมครั้งแรกตามบทเฉพาะกาลในปลายปีเดียวกัน มีการประกาศรับสมัครสมาชิกกองทุนรุ่นแรกเมื่อ พ.ศ.2542 ต่อ พ.ศ.2543 มีเกษตรกรสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนประมาณ 5.5 ล้านคน ประมาณ 45,000 กลุ่ม ที่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มสมาชิกจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในนาม สกต. คณะกรรมการกองทุนออกระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ.2542) ที่เกิดความขัดแย้งแบ่งแยกอำนาจกันมาตลอดระยะเวลากว่า 5 ปี ของบรรดากลุ่มอำนาจผลประโยชน์ที่แฝงเข้ามาในรูปของ “ผู้แทนเกษตรกร และคณะกรรมการบริหาร” และการเข้าแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองด้วยการส่งคนของตนเข้ามาเป็น “เลขาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ” ผู้แทนเกษตรกรที่สมอ้างตัวเองว่าเป็น “ผู้นำองค์กรเกษตรกร” มิได้ทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของเกษตรกรมวลหมู่สมาชิกกองทุนแต่ประการใด ระเบียบ ข้อบังคับ จำนวนไม่น้อยถูกตราขึ้นเพื่อการสร้างฐานอำนาจของตนและกีดกันกลุ่มอื่น กล่าวโดยรวมก็คือ “ตลอดช่วง พ.ศ.2542 - 2545 ไม่มีการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนใด ๆ ที่เป็นรูปธรรม นอกจากการแบ่งแยกอำนาจกันเองของบรรดาผู้ที่สมอ้างตัวเองว่าเป็นผู้นำเกษตรกรและฝ่ายการเมืองที่พยายามเข้าครอบงำแทรกแซงกองทุน ฯ” แม้พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ที่ว่าด้วยการโอนหนี้สินเกษตรกรเข้าสู่กองทุนจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 13 พฤศจิกายน 2544 ก็ไม่ได้รับการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งที่ปัญหาหนี้สินกำลังเป็นปัญหาวิกฤตของเกษตรกรก็ตาม (เตชิสฐ์ วรรณภรณ์. 2551 : 66 - 67)

จากปัญหานี้สินของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม ที่มีภาระหนี้สินจึงทำให้องค์กรกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้มได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันเคลื่อนไหวนโยบายแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกรไปสู่การปฏิบัติโดยเข้าร่วมและรวมตัวเป็นขบวนการเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทย เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลหันมาสนใจและใส่ใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ภาพการเคลื่อนไหวของกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม มี นางเพ็ญ ธรรมเกษร เป็นแกนนำกลุ่มนำสมาชิกเกษตรกรตำบลวังแซ้มเข้าร่วมชุมนุมโดยแกนนำเป็นผู้ติดต่อจัดหารถที่ใช้ในการเดินทางสมาชิกกลุ่มที่ไปเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมดมีการห่อข้าวห่อน้ำอาหาร สมาชิกที่ไม่ไปก็ช่วยสมทบเงิน เพื่อร่วมกับขบวนการชาวนาจึงปรากฏให้เห็นเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลาที่ผ่านมา (ถนอม คงสอน. สัมภาษณ์. 2556)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากรจำแนกตามรายประเด็นของคำถาม

คำถาม	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. ผู้เข้าร่วมชุมนุมต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม	4.95	0.20	เห็นด้วย	3
2. มีการระดมผู้เข้าร่วมชุมนุมให้ได้มากที่สุด	4.95	0.20	เห็นด้วย	2
3. แกนนำกลุ่มเป็นผู้นำในการชุมนุม	4.97	0.16	เห็นด้วย	1
รวม	4.95	0.18	เห็นด้วย	-

จากตาราง 7 แสดงว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแซ้มผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในภาพรวมต่อการระดมทรัพยากรด้านคำถาม และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยกับการระดมทรัพยากรด้านคำถามใน 3 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) แกนนำกลุ่มเป็นผู้นำในการชุมนุม 2) มีการระดมผู้เข้าร่วมชุมนุมให้ได้มากที่สุด 3) ผู้เข้าร่วมชุมนุมต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมชุมนุมต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้ที่เข้าร่วมในการชุมนุมต้องเป็นคนที่ขึ้นทะเบียนนี้ กับสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แล้วเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแซ้ม ผู้นำของกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรตำบลวังแซมนั้น มาจากการคัดเลือกจากสมาชิกกลุ่มโดยทำหน้าที่เป็นแกนนำในการระดมผู้เข้าร่วมชุมนุม ทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหวให้เกิดการขับเคลื่อนของกลุ่มเกษตรกรในการผลักดันของกลุ่มชนซึ่งสมาชิกได้มีส่วนร่วมในทัศนะ มีเป้าหมาย และกิจการตามโครงการของกลุ่มในอันที่จะมีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือรัฐบาล และมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐบาล กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มอิทธิพลนี้มิได้มีเป้าหมาย เรียกร้องและข้อตกลงหลังการชุมนุม (กลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม. สัมภาษณ์. 2556)

ตอนที่ 4 กระบวนการการเคลื่อนไหวผลักดันนโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรตามพระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ไปสู่การปฏิบัติในทัศนะของกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชาชนจำแนกตามรายประเด็นของสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์

สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. การทำป้าย	4.75	0.43	ใช้มาก	1
2. การใช้เครื่องขยายเสียง	3.72	0.98	ใช้มาก	2
3. การใช้เสียงตามสายในชุมชน	3.01	0.98	ใช้ปานกลาง	3
4. การใช้รถประชาสัมพันธ์	2.90	0.85	ใช้ปานกลาง	4
5. การมีดนตรีปลุกใจ	2.61	0.62	ใช้ปานกลาง	5
6. การออกข่าวในทีวี	2.52	0.60	ใช้ปานกลาง	6
รวม	3.25	0.74	ใช้มาก	-

จากตาราง 8 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า ประเด็นของสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ไม่ว่าจะเป็นการทำป้าย การใช้เครื่องขยายเสียง การใช้เสียงตามสายในชุมชน การใช้รถประชาสัมพันธ์ มีดนตรีปลุกใจ การออกข่าวในทีวี

เมื่อมาพิจารณาเป็นรายประเด็นของสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ก็จะพบว่า มีมากใน 2 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การทำป้าย 2) การใช้เครื่องขยายเสียง

เมื่อมาพิจารณาเป็นรายประเด็นของสื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ก็จะพบว่า ปานกลางใน 4 ประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การใช้รถประชาสัมพันธ์ 2) การใช้เสียงตามสายในชุมชน 3) การมีดนตรีปลุกใจ 4) การออกข่าวในทีวี

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยพบว่า ในกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้มนั้น การชุมนุมแต่ละครั้งแกนนำกลุ่มเกษตรกรจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นค่ารถ ค่าอาหาร แรงจูงใจในการที่เข้าร่วมชุมนุมเรียกร้องของเกษตรกรนั้นและสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมเคลื่อนไหวในครั้งนี้ ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากการไม่สามารถชำระหนี้ได้ ทำให้สถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้ ยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้ยึดหรือขายทอดตลาดทรัพย์สินเพื่อชำระหนี้ให้กับ

สถาบันการเงินที่เป็นเจ้าหนี้ กล่าวได้ว่าผู้นำ เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการชักชวนให้กลุ่มเกษตรกร เข้าร่วม ว่าหากไปชุมนุมแล้ว ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรก็จะได้รับการแก้ไขในที่สุด

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายประเด็นความคิดเห็นที่มีต่อกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มกองทุนฟื้นฟู

ประเด็นการเคลื่อนไหว	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. การเคลื่อนไหวเพื่อใช้หนี้	4.94	0.11	เห็นด้วยมาก	1
2. การเคลื่อนไหวเพื่อยืดเวลาชำระหนี้	4.94	0.23	เห็นด้วยมาก	2
3. การเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาเกษตรกร	4.48	0.71	เห็นด้วยมาก	3
4. การเคลื่อนไหวเพื่อไม่ให้ถูกฟ้องคดี	4.92	0.85	เห็นด้วยมาก	4
รวม	4.82	0.47	เห็นด้วยมาก	-

จากตาราง 9 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างมากในภาพรวมต่อการดำเนินการเคลื่อนไหวของกลุ่มกองทุนฟื้นฟูที่ผ่านมา และเมื่อพิจารณาในรายประเด็นก็ยังพบว่า สมาชิกกลุ่มเห็นด้วยมากทุกประเด็น โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) การเคลื่อนไหวเพื่อใช้หนี้ 2) การเคลื่อนไหวเพื่อยืดเวลาชำระหนี้ 3) การเคลื่อนไหวเพื่อพัฒนาเกษตรกร 4) การเคลื่อนไหวเพื่อไม่ให้ถูกฟ้องคดี

เมื่อมาพิจารณาเปรียบเทียบเชิงคุณภาพก็จะพบว่า เกษตรกรประสบปัญหาไม่มีเงินทุนเป็นของตนเอง ดังนั้นเมื่อจะทำการผลิตแต่ละครั้งเกษตรกรส่วนใหญ่จึงต้องไปกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะ ธ.ก.ส. ที่มีดอกเบี้ยสูงกว่าแหล่งเงินกู้อื่น ๆ (ก่อนที่จะมี ธ.ก.ส. เกิดขึ้นสถาบัน ที่เป็นแหล่งเงินกู้ที่สำคัญของเกษตรกร คือ สหกรณ์และเงินกู้ธนาคาร) แต่เมื่อผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตออกมาได้มีราคาถูกเป็นผลให้เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาภาวะหนี้ขาดทุน ประกอบกับต้องมีการใช้จ่ายในการดำรงชีพ การส่งลูกเรียนหนังสือการต้องกันเงินส่วนหนึ่งไว้เป็นทุนในการผลิตครั้งต่อไป สิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรไม่มีศักยภาพในการชำระหนี้ให้แก่ ธ.ก.ส. แม้เกษตรกรหลายคนจะพยายามหาอาชีพเสริมโดยการรับจ้าง แต่ก็ไม่มีรายได้มากนัก เงินที่ได้จากการรับจ้างส่วนใหญ่แล้วก็จะเพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในแต่ละวันเท่านั้น เช่น ค่ากับข้าว สนุ ยาสิฟัน ให้ลูกไปโรงเรียน ฯลฯ ขณะเดียวกันราคาน้ำมันที่สูงขึ้นก็มีผลต่อการปรับราคาสินค้าของผู้ผลิตหลายราย ซึ่งมีผลต่อรายจ่ายที่เพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

อย่างไรก็ดีแล้วแต่เมื่อเข้าไปแล้วกลับยังไม่มีการช่วยเหลือใด ๆ จากกองทุนเลย ทั้งนี้ ในความเห็นของเกษตรกรเหล่านี้ เป็นเพราะตนเองยังไม่เข้าเงื่อนไขของกองทุน คือ ยังไม่ถูก ธ.ก.ส. ฟ้อง

ในขณะเดียวกันการช่วยเหลือเกษตรกรของกองทุน ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำกลุ่ม กล่าวคือ หากจังหวัดไหนมีผู้แทนเกษตรกรเข้าไปเป็นตัวแทนก็จะได้รับการช่วยเหลือ แต่สิ่งหนึ่งที่เกษตรกรได้ คือ เมื่อมีกองทุนแล้วทาง ธ.ก.ส.จะไม่เข้ามาเร่งรัดหนี้สินเหมือนดังเช่นที่ผ่านมา แต่จะเข้ามาเจรจากับเกษตรกรมากกว่า สาเหตุที่กองทุนยังไม่สามารถช่วยเหลือเกษตรกรได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น เกษตรกรเห็นว่า เป็นผลมาจากการขาดแคลนบุคลากร ประกอบกับเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง มากกว่าที่จะช่วยเหลือเกษตรกรอย่างแท้จริง การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเป็นผลมาจากการเข้าไปเรียกร้องของกลุ่มเกษตรกรมากกว่า

ในการแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำบันทึกความร่วมมือ การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร เพื่อยืนยันความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรกับสถาบันการเงินเจ้าหนี้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร รวม 15 สถาบัน โดยความเห็นชอบของสมาคมธนาคารไทยเพื่อชะลอการดำเนินคดีกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และแสดงความตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาหนี้เกษตรกร ตามนโยบายรัฐบาลและตามแนวทางภารกิจของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ถือเป็นวันสำคัญที่ต้องจารึกเอาไว้ในประวัติศาสตร์และมีความหมายต่อการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรกรไทย โดยเฉพาะปัญหาหนี้สินเกษตรกรที่ยังไม่เคยประสบความสำเร็จ โดยมีเป้าหมายเดียวคือ “ให้เกิดการจัดการหนี้สินของเกษตรกรอย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม” ทั้งนี้เพราะผลจากการชุมนุมเคลื่อนไหว ทำให้เกิดปรากฏการณ์เกษตรกรชาวนาเข้าร่วมการชุมนุมเป็นจำนวนมาก ฝ่ายการเมืองและสาธารณะเริ่มมีความเข้าใจเป้าหมายของกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมากขึ้น อีกทั้งฝ่ายการเมืองให้การยอมรับต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาเกษตรกรตาม พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรมากขึ้น และเกษตรกรชาวนาผู้มาชุมนุมประท้วงได้แนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเกษตรกรชาวนา นำมาสู่การยินยอมทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ระหว่างเจ้าหนี้ คือ กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร และลูกหนี้ ทำให้ฝ่ายการเมืองและสถาบันการเงิน ยอมรับเงื่อนไขของกลุ่มเกษตรกรมากขึ้น (กลุ่มเกษตรกร ตำบลวังแซ้ม, สัมภาษณ์. 2556)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อ
 รายละเอียดด้านยุทธศาสตร์ในยุทธวิธีการเคลื่อนไหวกลุ่มกองทุนฟื้นฟู

ประเด็นยุทธศาสตร์ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว	μ	σ	การตีความ	ลำดับที่
1. การเคลื่อนไหวอาจต้องใช้ความรุนแรงถ้าจำเป็น	4.78	0.53	เห็นด้วยมาก	1
2. การเคลื่อนไหวต้องมีข้อเรียกร้องให้สูงๆ เข้าไว้	4.74	0.55	เห็นด้วยมาก	2
3. การเคลื่อนไหวจำเป็นต้องมีการปิดถนน	4.68	0.64	เห็นด้วยมาก	3
4. การเคลื่อนไหวต้องทำให้เป็นข่าว	4.62	0.74	เห็นด้วยมาก	4
รวม	4.72	0.61	เห็นด้วยมาก	-

จากตาราง 10 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นด้วยมาก ประเด็นของ 1) การเคลื่อนไหวอาจต้องใช้ความรุนแรงถ้าจำเป็น 2) การเคลื่อนไหวต้องมีข้อเรียกร้องให้สูงๆ เข้าไว้ 3) การเคลื่อนไหวจำเป็นต้องมีการปิดถนน 4) การเคลื่อนไหวต้องทำให้เป็นข่าว

เมื่อมาพิจารณาเปรียบเทียบเชิงคุณภาพก็จะพบว่ากลุ่มผลักดัน (Pressure Groups) เป็นองค์การผลประโยชน์ของกลุ่มชนซึ่งสมาชิกได้มีส่วนร่วมในทัศนะ มีเป้าหมาย และกิจการตามโครงการของกลุ่มในอันที่จะมีอิทธิพลเหนือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือรัฐบาล และมีอิทธิพลต่อนโยบายของรัฐบาล กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มอิทธิพลนี้มีได้มีเป้าหมายเหมือนกันกับพรรคการเมืองที่ว่า พรรคการเมืองต้องการชัยชนะ เพื่อจัดตั้งรัฐบาลปกครองประเทศ แต่กลุ่มผลักดันนั้นมีเป้าหมายใหญ่คือ ผลประโยชน์ในการเป็นเจ้าของหรือมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่จะมีผลโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อสมาชิกของกลุ่มตน กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มบีบบังคับนี้มีเจตนาที่จะแสวงหาอิทธิพลหรือมีอำนาจเหนือบรรดาบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจ และไม่ได้หมายความว่า จะส่งคนของกลุ่มเข้าไปใช้อำนาจเสียเอง คือการเข้าไปอย่างไม่เป็นทางการ ตามสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน

การสร้างความเป็นธรรมและความเท่าเทียมระหว่างชนชั้นชานาและชนชั้นอื่น ๆ ในสังคมโดยยุทธวิธีที่ถูกนำมาใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ประกอบด้วย 2 รูปแบบ คือ การชุมนุมประท้วงและการสร้างพรรคการเมืองของชนชั้นชานาการชุมนุมประท้วง ถือเป็นรูปแบบการต่อรองกับอำนาจรัฐในระยะสั้น และเป็นการแก้ไขปัญหาลเฉพาะหน้า ทั้งนี้เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการตามอำนาจที่ระบุไว้ในกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากลุ่มเกษตรกรตำบลวังแซ้มได้เข้าร่วมกับเครือข่ายหนี้สินชานาไทย รวมทั้งการชุมนุมเพื่อเรียกร้อง กดดันรัฐบาล

กล่าวได้ว่าการชุมนุมเรียกร้องเพื่อกดดันรัฐบาลนี้ เป็นทางเลือกเดียวในขณะนี้ ที่กลุ่มเกษตรกรสามารถทำได้และได้ผลในเชิงรูปธรรมที่สามารถปกป้องและรักษาสิทธิให้แก่กลุ่มเกษตรกรได้ ในความเห็นของแกนนำเครือข่ายหนี้สินฯ เห็นว่าการชุมนุมจะดำเนินต่อไป ไม่สิ้นสุดตราบดีที่ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรยังไม่ได้รับการแก้ไขและไม่ได้รับความสนใจจากภาครัฐ การสร้างพรรคการเมืองเป็นยุทธวิธีอีกรูปแบบหนึ่งที่กลุ่มเกษตรกรนำมาใช้ เพื่อวางรากฐานในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในระยะยาวและเป็นความพยายามที่จะเข้าสู่ศูนย์กลางของอำนาจรัฐและใช้อำนาจรัฐนั้นเพื่อปกป้องและรักษาผลประโยชน์ให้แก่เกษตรกร

อย่างไรก็ตามยุทธวิธีทั้ง 2 แบบนี้ ก็เป็นทางเลือกหนึ่งของกลุ่มเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามจุดมุ่งหมายสูงสุดของกลุ่มเกษตรกรรณรงค์ล้มล้างและเครือข่ายหนี้สินชาวนาแห่งประเทศไทยนั้น มีความมุ่งหวังไปที่การให้เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าทางการเกษตรและส่งเสริมการผลิตในรูปแบบครบวงจร ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการแปรรูปสินค้า อันจะเป็นการวางรากฐานในการแก้ไขปัญหาหนี้สินอย่างแท้จริงและเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทยให้เทียบเท่ากับชนชั้นอื่น ๆ ในสังคม (เพ็ญ ธรรมเกษร. สัมภาษณ์. 2556)

ตอนที่ 5 การทดสอบสมมติฐาน

ตาราง 11 ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานการวิจัย	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	การตีความ	ผลการ ทดสอบ
1. ทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแซ้มเกี่ยวกับปัจจัยในการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามเพศ	-0.007	มีความสัมพันธ์ เชิงลบระดับสูง	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน
2. ทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแซ้มเกี่ยวกับปัจจัยในการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามอาชีพ	-0.33	มีความสัมพันธ์ เชิงลบระดับ ปานกลาง	ยอมรับ สมมติฐาน

ตาราง 11 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	การตีความ	ผลการ ทดสอบ
3. ทิศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแจ่มเกี่ยวกับปัจจัยในการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามสถานภาพสมรส	0.04	มีความสัมพันธ์ เชิงบวกระดับต่ำ	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน
4. ทิศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแจ่มเกี่ยวกับปัจจัยในการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามระดับการศึกษา	0.19	มีความสัมพันธ์ เชิงบวกระดับต่ำ	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน
5. ทิศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแจ่มเกี่ยวกับปัจจัยในการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามหนี้สินในระบบ	0.05	มีความสัมพันธ์ เชิงบวกระดับต่ำ	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน
6. ทิศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแจ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามเพศ	-0.23	มีความสัมพันธ์ เชิงลบระดับต่ำ	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน
7. ทิศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแจ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามอาชีพ	-0.36	มีความสัมพันธ์ เชิงบวกระดับ ปานกลาง	ยอมรับ สมมติฐาน
8. ทิศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแจ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามสถานภาพสมรส	0.14	มีความสัมพันธ์ เชิงบวกระดับต่ำ	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน

ตาราง 11 (ต่อ)

สมมติฐานการวิจัย	ค่าสหสัมพันธ์ (r)	การตีความ	ผลการ ทดสอบ
9. ทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแฉ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามระดับการศึกษา	-0.13	มีความสัมพันธ์ เชิงลบระดับต่ำ	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน
10. ทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร วังแฉ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหว กลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร แตกต่างกันตามหนี้สินในระบบ	-0.06	มีความสัมพันธ์ เชิงลบระดับต่ำ	ไม่ยอมรับ สมมติฐาน

จากตาราง 11 สามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ได้ดังนี้

1. สมมติฐานที่ว่า ทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากรในการเคลื่อนไหวกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามเพศนั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ที่มีความสัมพันธ์เชิงลบระดับสูง เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลเราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

2. สมมติฐานที่ว่าทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากรที่ใช้ในการเคลื่อนไหวกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามอาชีพนั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ปานกลาง เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลเราจึงสามารถยอมรับสมมติฐานได้

3. สมมติฐานที่ว่าทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากรที่ใช้ในการเคลื่อนไหวกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามสถานภาพสมรสนั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) เชิงบวกต่ำมาก เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลเราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

4. สมมติฐานที่ว่า ทศนคติของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากรที่ใช้ในการเคลื่อนไหวกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามระดับการศึกษานั้น

พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ต่ำ เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลเราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

5. สมมติฐานที่ว่า ทักษะคิดของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับปัจจัยเชิงทรัพยากรที่ใช้ในการเคลื่อนไหวยกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามหนี้สินในระบบนั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ต่ำ เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลเราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

6. สมมติฐานที่ว่า ทักษะคิดของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหวยกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามเพศนั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ต่ำ เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลเราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

7. สมมติฐานที่ว่า ทักษะคิดของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหวยกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามอาชีพนั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ปานกลาง เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล เราจึงสามารถยอมรับสมมติฐานได้

8. สมมติฐานที่ว่า ทักษะคิดของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหวยกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามสถานภาพ สมรส นั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ต่ำ เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล เราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

9. สมมติฐานที่ว่า ทักษะคิดของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหวยกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามระดับการศึกษานั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้น (Strength) ต่ำ เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล เราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้

10. สมมติฐานที่ว่า ทักษะคิดของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรวังแฉ่มเกี่ยวกับกระบวนการเคลื่อนไหวยกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกรแตกต่างกันตามหนี้ในระบบนั้น พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ ที่มีความเข้มข้น (Strength) ต่ำ เมื่อมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล เราจึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานได้